

تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه کوهران (کُهرُو) اندیمشک

مصطفی قلاوند^۱، امین علیپور^۲، هانی خادمی^۳

- ۱- نویسنده مسئول (کارشناسی ارشد باستان‌شناسی دوره اسلامی - مدرس دانشگاه علمی کاربردی واحد اندیمشک، m.gh574@yahoo.com).
- ۲- نویسنده همکار (دانشجوی دکتری باستان‌شناسی دوران تاریخی - مدرس دانشگاه پیام نور واحد اهواز).
- ۳- نویسنده همکار (کارشناسی ارشد باستان‌شناسی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی خوزستان).

چکیده:

در گوشه و کناره‌های سرزمین پهناور ایران مناطقی است که به جهت دورافتاده بودن و شرایط سخت جغرافیایی، کمتر مورد توجه محققان و باستان‌شناسان قرار گرفته‌اند. با پژوهش در این مناطق می‌توان شواهدی را به دست آورد تا از طریق آن‌ها به بازسازی فرهنگی گذشته این سرزمین دست یافت. بخش الوارگرمسیری در شمال شهرستان اندیمشک و استان خوزستان، حدود مرز دو استان خوزستان و لرستان قرار گرفته است. در این بخش آثار قلعه‌های باستانی دیده می‌شود که نشانگر اهمیت این منطقه در طول دوره‌های تاریخی گذشته بوده است، قلعه کوهران (کُهرُو)^۴ از جمله قلعه‌های این بخش است که در شمال شرق این شهرستان و در دامنه سلسله جبال زاگرس مرکزی واقع شده است. شواهد باستان‌شناختی بدست آمده از این قلعه شامل آثار و بقایای معماری سنگی می‌باشد که این معماری شامل دیوارهای سنگ‌چین با ملاط گچ و آهک است. مطالعه باستان‌شناختی این قلعه براساس انجام بررسی باستان‌شناسی و مقایسه سبک‌شناسی معماری صورت گرفته تا قدمت تقریبی بنا بدست آید. با توجه به سبک معماری بنا، طاق‌ها و طاق‌نماهایی تزئینی که در این قلعه بکار رفته است، قلعه همزمان با دیگر قلعه‌های باستانی منطقه، مثل قلعه رزه و حسینی یعنی در زمان صفویان ساخته شده و کاربرد داشته است.

کلمات کلیدی: باستان‌شناسی، معماری، قلعه، اندیمشک، بخش الوارگرمسیری.

۱. مقدمه

قلعه و قلعه‌سازی در فرهنگ معماری سرزمین ایران جایگاهی خاص دارد. حفاظت و امنیت ساکنین روستاها و شهرها در مواقع جنگ و هجوم دشمنان یکی از دلایل اصلی ساخت این گونه سازه‌ها بوده است. از طرفی نظارت بر راه‌ها به عنوان مرکز اصلی بازرگانی در تبادل کالاها، یا محل اسکان مخالفین یک حکومت با دیدگاه‌های مذهبی گاهی یکسان و گاهی متفاوت از حکومت مرزی، محل حفاظت از مرزهای سیاسی یک حکومت و مواردی از این قبیل، ساخت قلعه‌ها در این مراکز صورت می‌گرفته است. براین اساس ساخت قلعه در طول تاریخ همواره تداوم داشته و در ادوار مختلف نیز نقش موثری را در حفاظت از جان و مال ساکنین هر نقطه‌ای از کشور داشته است (کلایس، ۱۳۶۹: ۱۶۹).

متون تاریخی از وجود تعداد بی‌شمار قلعه و بناهای دفاعی در گوشه و کنارهای سرزمین ایران خبر می‌دهند؛ اما امروزه آثار اندکی از آن‌ها باقی مانده است و از بسیاری از این استحکامات تنها ویرانه‌ای بیش بر جای نمانده است. منطقه (بخش) الواراندیمشک، از جمله مناطقی است که به لحاظ موقعیت جغرافیایی خاص خود دارای قلعه‌های متعدد تاریخی بوده که این امر نشانگر اهمیت این منطقه در طول دوره‌های تاریخی گذشته و نمایانگر سیاست حکام منطقه به محافظت از جان و مال مردم و کنترل بر راه‌ها و روستاها بوده است که به نظر می‌رسد بیشترین اهداف آن‌ها سیاسی و تجاری بوده است. از جمله این قلعه‌ها قلعه کوهران (کُهر) از قلعه‌های باستانی و مهم منطقه این منطقه است. در ساخت این قلعه همواره از حصارها افزاشته و در چهار ضلع آن چهار برج مستحکم سه طبقه ساخته شده است. علی‌رغم اهمیت این تاکنون کار علمی و تخصصی در این خصوص این بنا به صورت پراکنده انجام شده است. کمبود مطالعات علمی و عدم شناخت از معماری قلعه مذکور و همچنین اهمیت این قلعه از لحاظ تاریخی مکانی و شناخت ادوار استقرار آن‌ها از یک سو و از سوی دیگر عدم اهمیت به این بنا منجر به آسیب دیدن جدی این قلعه باستانی به وسیله عوامل طبیعی و انسانی شده و این خود نیز مقدمات تخریب آن را فراهم آورده است.

۲. روش تحقیق

مطالعه قلعه کوهران (کُهر) براساس انجام بررسی‌های میدانی باستان‌شناسی و انجام مطالعات کتابخانه‌ای انجام گرفته که چهارچوب و ساختار اصلی پژوهش بر پایه بررسی و بازدیدهای باستان‌شناختی به کمک ابزارهای مورد استفاده در بررسی (شکل، عکس، اسلاید، طرح و...) صورت گرفته و شناسایی موقعیت قلعه و نقش آن در منطقه و نیز شناخت معماری به کار رفته در آن، با توجه به مطالعات سبک‌شناسی و مقایسه‌ای معماری این بنا با دیگر بناهای مناطق همجوار انجام گرفته است.

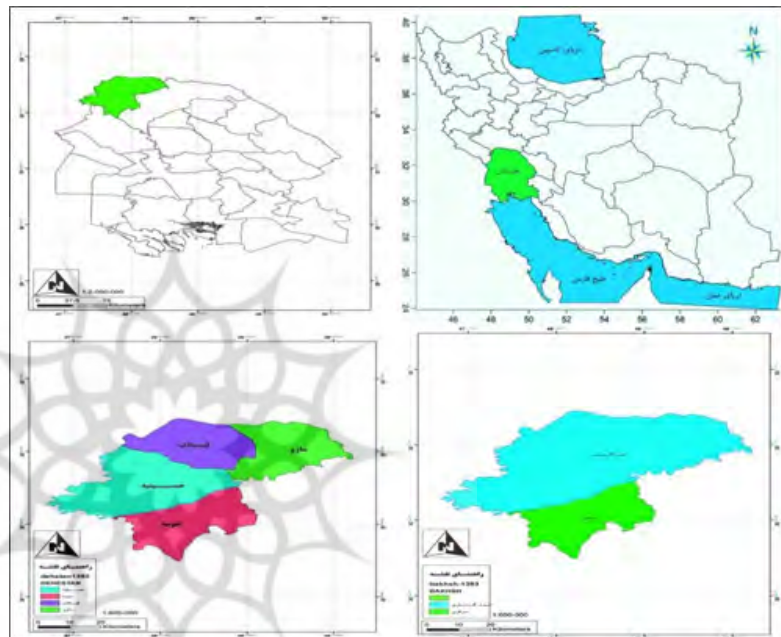
۳. موقعیت جغرافیایی منطقه

شهرستان اندیمشک با مساحت ۳۵۱۴ کیلومتر مربع در شمال استان خوزستان واقع شده است. این شهرستان از شمال به استان لرستان، از شرق و جنوب به شهرستان دزفول و از غرب به استان‌های ایلام و لرستان محدود می‌شود. شهرستان اندیمشک دارای دو بخش مرکزی و الوارگرمسیری و چهار دهستان است (افشار سیستانی، ۱۳۷۳: ۸۳). بخش الوارگرمسیری در شمال شهرستان اندیمشک واقع شده که از شمال به استان لرستان از شرق به رودخانه دز، از جنوب به شهر اندیمشک و از شرق به شهرستان

تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه
کوهرا (کُهر) اندیمشک
مصطفی قلاوند، امین علیپور، هانی خادمی
صص ۱-۱۱

پلدختر محدود می‌گردد. این بخش تا سال ۱۳۵۹ یکی از بخش‌های شهر خرم‌آباد محسوب می‌شد ولی بر اساس تقسیمات کشوری بخش (منطقه) الوارگرمسیری در اسفند ماه ۱۳۵۹ شمسی از استان لرستان جدا و به خوزستان ملحق شد. مرکز بخش نیز در قدیم "مازو" و یا "قلعه شیخ" بود ولی از سال ۱۳۴۰ به بعد "حسینیه علی" می‌باشد (جلالی عزیزیان، ۱۳۶۳: ۵۸). بخش الوارگرمسیری (شهر حسینیه) دارای پنج دهستان بنام‌های مازو، میرزاوند، منگره، قیلاب و حسینیه بوده که با انطباق آن‌ها قوانین و ضوابط تقسیمات جدید کشوری و رعایت میزان تراکم جمعیت آن‌ها، در یکدیگر ادغام شده و تشکیل سه دهستان حسینیه، قیلاب و مازو را دادند (قلاوند، ۱۳۸۲: ۳۸-۳۷). (شکل ۱)

شکل ۱: نقشه استان خوزستان و شهرستان اندیمشک به تفکیک بخش و دهستان و موقعیت قلعه کوهرا

۴. قلعه کوهرا (کُهر)

۵. موقعیت قلعه

قلعه کوهرا (کُهر) در حدود ۹۵ کیلومتری شمال شرق شهرستان اندیمشک و ۷۰ کیلومتری شمال شهر حسینیه مرکز بخش الوار (منطقه الوار) در ۷۰۰ متری شرق جاده اندیمشک - امامزاده احمد واقع شده است. بنای مذکور بر اساس UTM در طول جغرافیای ۲۷۷۵۷۵، عرض جغرافیایی ۳۶۳۴۵۷۵ و ارتفاع ۷۵۵ متر از سطح آب‌های آزاد واقع شده است (شکل ۲ و ۳). قلعه کوهرا (کُهر) از نظر موقعیت طبیعی در دامنه سلسله جبال زاگرس مرکزی، دامنه جنوبی کوه تلوز و دامنه شرقی کوه ائیرودره دوزقه یا کُهر در شمال شرق شهرستان اندیمشک قرار گرفته است. در قسمت شمال و شرق قلعه درختان مختص پوشش گیاهی منطقه الوار - اندیمشک (بلوط و...) کوه‌های مرتفع را پوشانیده‌اند. در قسمت غرب بنا تقریباً در فاصله ۲۰۰ متری قلعه محوطه باستانی قلعه بردی قرار گرفته و در جنوب آن ۹ نخل خرما و آثار یک آسیاب نیز دیده می‌شود. (شکل ۴ تا ۶)

تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه
کوهراں (کُهرُو) اندیمشک
مصطفی فلاوند، امین علیپور، هانی خادمی
صص ۱۱-۱

شکل ۲: موقعیت مکانی قلعه کوهراں
(کُهرُو) در عکس هوایی

شکل ۳: تصویر هوایی قلعه کوهراں و
محوطه باستانی قلعه بردی

شکل ۴: دورنمایی از قلعه کوهراں (کُهرُو) -
دید از شمال (نگارنده، تابستان ۹۴)

شکل ۵: دورنمایی از قلعه کوهراں (کُهرُو) -
دید از جنوب (نگارنده، تابستان ۹۴)

تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه
کوهران (کُهرُو) اندیمشک
مصطفی قلاوند، امین علیپور، هانی خادمی
صص ۱-۱۱

شکل ۶: دورنمایی از قلعه کوهران (کُهرُو) -
دید از غرب (نگارنده، زمستان ۹۷)

۶. وجه تسمیه و پیشینه تاریخی

مردم ساکن در این منطقه که لرزبان هستند این قلعه را با نام "قلاکُهرُو" می‌شناسند؛ که "قلا" به معنی "قلعه" و "کُهرُو" به معنای "پسران" می‌باشد. این قلعه در سال ۱۳۸۱ توسط کارشناس میراث فرهنگی اندیمشک شناسایی و در تاریخ ۱۳۸۱/۱۱/۱۲ به شماره ۷۱۴۹ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسید (پرونده ثبتی بنا، ۱۳۸۱). سپس نگارنده مقاله در رساله کارشناسی ارشد خود در سال ۱۳۹۲ این قلعه را مورد بررسی باستان‌شناسی قرار داده (قلاوند، ۱۳۹۲، ۸۰-۷۴) و همچنین در سال ۱۳۹۶ در کتاب قلعه‌های باستانی بخش الوار - اندیمشک به این بنا اشاراتی داشته است (قلاوند، ۱۳۹۶، ۱۱۳).

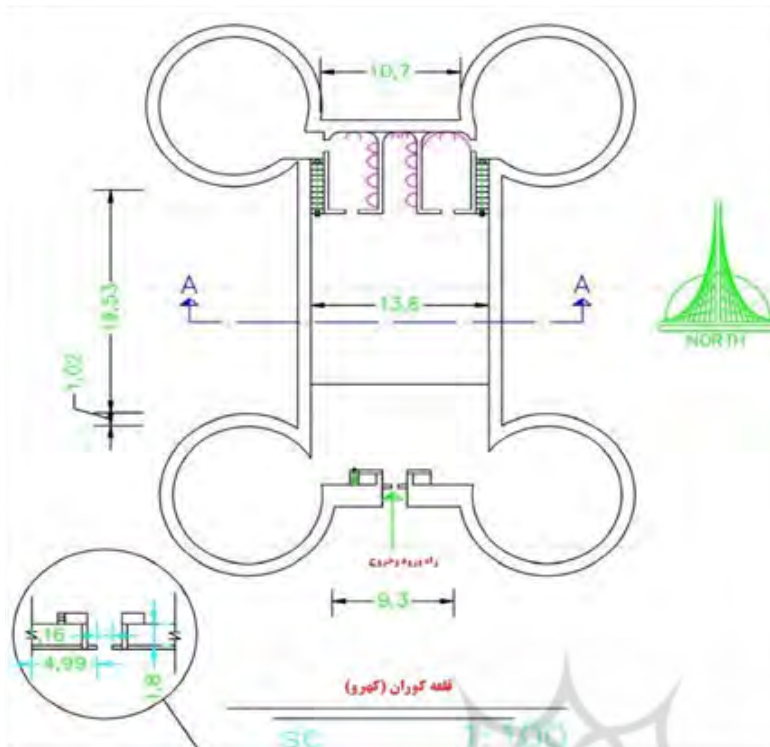
۷. توصیف معماری

قلعه کوهران (کُهرُو) از جمله قلعه‌های باستانی منطقه (بخش الوار گرمسیری - شهرستان اندیمشک است که در دامنه رشته‌کوه‌های زاگرس و در منطقه کوهستانی این شهرستان واقع شده است. این قلعه داری پلانی مستطیل شکل به طول ۱۸/۳۰-۱۹/۳۰ و عرض ۹/۳۰-۱۰/۷۵ متر می‌باشد که به صورت شمال غربی-جنوب شرقی ساخته شده است. ارتفاع دیوارهای قلعه ۴/۹۰ متر می‌باشد ولی دیوار ضلع جنوبی (بالای در ورودی) هم اندازه با برج‌های قلعه ساخته شده است و ۶/۵۰ متر ارتفاع دارد. ضخامت دیوارهای بکار رفته در بنا یک متر می‌باشد.

قلعه دارای یک حیاط مرکزی با طول ۱۶/۴۰ و عرض ۱۳/۶۰ متر می‌باشد. در ضلع شمالی قلعه سه اتاق قرار گرفته، طول اتاق‌های کناری ۶/۴۵ متر و عرض آن‌ها ۴/۵۰ متر می‌باشد. اتاق میانی دارای ۶/۴۵ متر طول و عرض آن ۲/۸۰ متر است، ارتفاع این اتاق‌ها ۲ متر می‌باشد که دارای طاق‌های هلالی و جناغی بوده‌اند. اتاق وسط نسبت به دو اتاق کناری از عرض کمتری برخوردار و فاقد سقف است. این در حالی است که دو اتاق کناری هر یک دارای سقف و

ورودی‌هایی به طول ۱ متر می‌باشند. در داخل هر یک از این اتاق‌ها طاق‌نماهای تزئینی دیده می‌شود، دیوارهای وسط اتاق‌ها دارای چهار اشکوب به طول ۸۵ سانتی‌متر و ارتفاع ۱/۱۰ متر بوده‌اند که این حکایت از آن دارد که همه اتاق‌ها قلعه به هم راه داشته‌اند. در ساخت این بنا از مصالحی چون سنگ‌های نسبتاً بزرگ و قله‌سنگ‌های کوچک همراه با ملاط گچ استفاده شده است، مصالح بکار رفته در این بنا بوم‌آورد و از همان منطقه تهیه شده است. (شکل ۷ تا ۱۳)

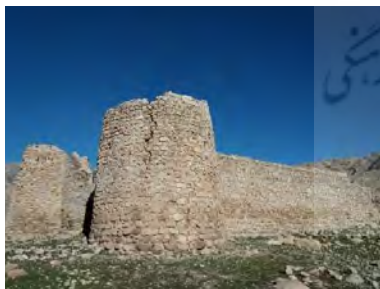
تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه
 کوهران (کُهرُو) اندیمشک
 مصطفی قلاوند، امین علیپور، هانی خادمی
 صص ۱-۱۱

شکل ۷: پلان قلعه کوهران (کُهرُو) (قلاوند، ۱۳۹۲)

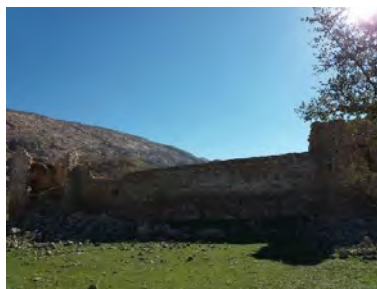

شکل ۸: نمایی از ضلع جنوبی قلعه کوهران (قلاوند، ۱۳۹۲)

شکل ۹: قلعه کوهران (کُهرُو) - دید از جنوب (سمت راست)

شکل ۱۰: قلعه کوهران (کُهرُو) - دید از جنوب غرب (سمت چپ)

شکل ۱۱: قلعه کوهران (کُهرُو) - دید از غرب (سمت راست)

شکل ۱۲: قلعه کوهران (کُهرُو) - دید از شرق (سمت چپ)

تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه
 کوهران (کهره) اندیمشک
 مصطفی قلاوند، امین علیپور، هانی خادمی
 صص ۱-۱۱

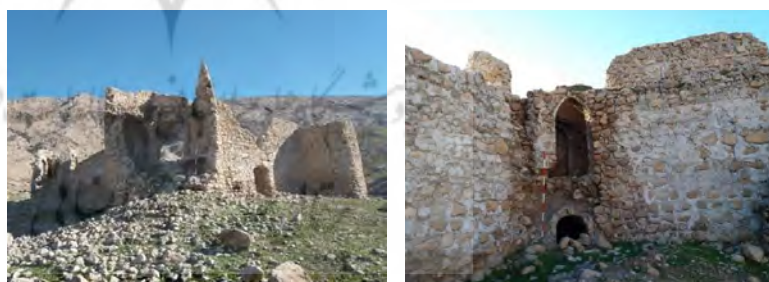

شکل ۱۳: اتاق‌های قلعه در ضلع شمالی
 (نگارنده، زمستان ۱۳۹۶)

۸. برج‌های قلعه

در چهار گوشه بنا چهار برج مدور قرار گرفته است. اندازه قطر برج‌ها از بیرون ۱۳/۴۰ متر و ارتفاع آن‌ها ۶/۵۰ متری باشد که نسبت به دیوارهای حصار قلعه ۱/۶۰ متر بلندتر هستند.

برج‌های ضلع جنوبی: این برج‌ها به صورت سه طبقه ساخته شده‌اند، داخل اتاق‌های طبقه اول و دوم برج مدور و با طاق نماهای تزئینی، تزئین شده است. راه ورود به طبقه زیرین (همکف) برج‌های ضلع جنوبی بنا در کنج دیوارها احتمالاً هم سطح با کف حیاط قلعه بوده است، ولی امروزه کف طبقه زیرین برج نسبت به کف حیاط پایین‌تر است. در ورودی طبقه اول برج ۱ متر ارتفاع و دارای طاق هلالی بوده است، راه دسترسی به طبقه دوم و سوم برج از طریق پله‌کانی بوده که در قسمت شمالی برج‌ها قرار گرفته است. ورودی طبقه دوم برج نسبت به طبقه اول بلندتر که ۹۰ سانتیمتر عرض و ۲/۵۰ متر ارتفاع دارد. در سه طرف برج‌ها در طبقه دوم در هر ضلع جای دو تیرکش تعبیه شده است طبقه سوم برج بدون سقف و احتمالاً به صورت کنگره‌ای بوده است. بین این دو برج بالای سردر ورودی در ارتفاع ۴/۹۰ متری راهرویی قرار دارد که طبقه چهارم برج‌ها را به هم وصل می‌کند راه ورود به این راهرو از طریق پلکانی بوده که در سمت راست در ورودی قلعه قرار داشته است. (شکل ۱۴-۱۵)

شکل ۱۴: نمایی از برج‌های ضلع جنوبی
 و راه ورود به داخل آن‌ها از داخل قلعه
 (نگارنده، زمستان ۱۳۹۶)

شکل ۱۵: در ورودی و راهرو بالای آن دید از
 نمای داخلی (قلاوند، ۱۳۹۶)

تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه
کوهران (کُهر) اندیمشک
مصطفی فلاوند، امین علیپور، هانی خادمی
صص ۱-۱۱

برج‌های ضلع شمالی: در ضلع شمالی قلعه دو برج دیگر قرار گرفته است که نسبت به دو برج ضلع جنوبی بنا تفاوت‌هایی دارند. راه ورود به طبقه زیرین این دو برج از طریق اتاق‌های بوده که در کنار برج‌ها قرار گرفته است، راه ورود به طبقه دوم و سوم برج‌ها هم از طریق پله‌کانی به عرض ۱/۵۰ متر در کنار دیوارها اتاق‌های کناری قرار دارد بوده است. این دو برج از نظر معماری مانند دو برج ضلع جنوبی ساخته شده و کاربرد داشته‌اند. (شکل ۱۶-۱۷)

شکل ۱۶: نمایی از برج‌های ضلع شمالی قلعه (نگارنده، زمستان ۱۳۹۶)

شکل ۱۷: طاق نماهای تزئینی داخل برج‌های قلعه (نگارنده، تابستان ۱۳۹۶)

۹. در ورودی قلعه

تنها در ورودی این قلعه در ضلع جنوبی بنا قرار گرفته که طول آن ۲/۱۵ متر، عرض ۱/۹۰ متر و ارتفاع آن ۲/۱۵ متر می‌باشد. قطر دیوار دروازه ورودی ۱/۸۰ متر می‌باشد که در دو طرف دیواره ورودی چهار فرورفتگی در بالا و پایین در تعبیه شده و جای لولای در می‌باشند. در ورودی قلعه از دو طاق جناغی تشکیل شده که ارتفاع طاق اول ۲/۱۵ متر و ارتفاع طاق دوم ۳/۱۵ متر می‌باشد. (شکل ۱۸)

تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه
کوهران (کُهرُو) اندیمشک
مصطفی قلاوند، امین علیپور، هانی خادمی
صص ۱-۱۱

شکل ۱۹: در ورودی از نمای درونی و بیرونی
قلعه (نگارنده، زمستان ۱۳۹۵)

۱۰. منابع آبی قلعه

در فاصله ۲۰۰ متری در ضلع جنوب شرقی قلعه و همچنین فاصله حدوداً ۳۰۰ متری شمال آن دو چشمه آب دائمی قرار دارد که آب مورد نیاز ساکنان قلعه از طریق آن‌ها تأمین شده است. باید گفت که در قسمت جنوب این قلعه یک آسیاب قرار دارد که آب آن از طریق یک جوی از چشمه جنوب بنا تهیه شده است. امروزه کشاورزان قسمتی از این جوی را بازسازی کرده‌اند و از آن برای کشاورزی استفاده می‌کنند. در ضلع غربی در فاصله ۵۰ متری قلعه آثار و بقایای معماری دیده می‌شود که احتمالاً به عنوان آب‌انبار از آن استفاده شده است.

۱۱. محوطه باستانی غرب قلعه کوهران

همان‌طور که در بالا اشاره شد در ضلع شرقی قلعه کوهران (حدود ۲۰۰ متری) آثار یک محوطه باستانی نظر‌هریبیننده‌ای را به خود جلب می‌کند. اهالی منطقه این بناها را با نام قلعه بردی (به گویش لری قلابردی) می‌شناسند و در گزارش‌های دولتی آن را قلعه بردی ذکر کرده‌اند، در صورتی که این بناها قلعه نیست و چهارطاقی‌هایی هستند که دارای طاق‌های هلالی و جناغی می‌باشند و بیشترین بقایای معماری این بناها با توجه به قرار گرفتن آن‌ها در دامنه کوهستان و مسیر آبرفتی کوهستان زیرخاک و سیلاب فرورفته‌اند که امروزه به استثنای چند بنای آن‌ها فقط بخش فوقانی طاق‌های آن‌ها بجای مانده است. این بناها تقریباً شبیه به چهارطاقی‌های ساسانی هستند. مصالحی که در این بناها استفاده شده سنگ، ملاط گچ و آهک می‌باشد که از همان محل تهیه شده‌اند. (شکل ۱۹) این محوطه به شماره ۱۷۳۹۴ در مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۶ بنام قلعه بردی در فهرست آثار ملی ایران ثبت شده است (پرونده ثبتی بنا، ۱۳۸۵).

شکل ۲۰: نمایی از چهارطاقی‌های محوطه
باستانی غرب قلعه (نگارنده، زمستان
۱۳۹۵)

۱۲. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در شهرستان اندیمشک آثار قلعه‌های باستانی متعددی دیده می‌شود که این موضوع نشانگر اهمیت این منطقه در طول دوره‌های تاریخی گذشته بوده و نمایانگر سیاست حکام منطقه به محافظت از جان و مال مردم و کنترل بر راه‌ها و روستاها بوده که به نظر می‌رسد بیشترین اهداف آن‌ها نظامی-سیاسی و تجاری بوده است. قلعه‌ها این منطقه به دو دسته کلی تقسیم می‌شوند، قلعه‌های کوهستانی که در منطقه کوهستانی این شهرستان قرار دارند و قلعه‌های دشتی یا جلگه‌ای که در منطقه کوهپایه‌ای و دشتی این شهرستان قرار گرفته‌اند. ویژگی‌های کلی قلعه‌ها شهرستان اندیمشک، استفاده از موقعیت‌های سوق‌الجیشی در منطقه، استفاده از شیب‌ها و پرتگاه‌های طبیعی، استفاده از سنگ، ملاط گچ و مصالح بوم‌آورد همان منطقه، استفاده از دیوارها و برج‌های مرتفع و چندطبقه و بهره‌گیری از موقعیت رودخانه‌ها به منظور دفاع بهتر و بهره‌برداری از منابع آب آن‌ها در مواقع ضروری است.

قلعه کوهران (کُهرُو) از جمله قلعه‌های باستانی شهرستان اندیمشک است که در منطقه کوهستانی این شهرستان و در دامنه رشته‌کوه‌های زاگرس مرکزی در کنار جاده اندیمشک به امامزاده احمد قرار گرفته است. همانطور که در توصیف معماری قلعه اشاره شد این قلعه دارای پلانی مستطیل شکل به صورت شمالی-جنوبی، دیوارها مرتفع و برج‌هایی به ارتفاع ۶/۵۰ متر و قطر ۱۳/۴۰ متر ساخته شده که با توجه به ساختار و موقعیت این بنا همچنین با توجه به عرض و ارتفاع تنها ورودی آن (طول ۲/۱۵ متر، عرض ۱/۹۰ متر) و ارتفاع آن ۲/۱۵ متر) به نظر می‌رسد از آن بیشتر به صورت نظامی استفاده شده است. همچنین سبک معماری، طاق‌ها و طاق‌نماهای تزئینی که در بنای قلعه کوهران (کُهرُو) استفاده شده است و مقایسه سبک‌شناسی این بنا با دیگر بناهای مشابه که در منطقه قرار دارد باید گفت که این قلعه هم‌زمان با دیگر قلعه‌های که در منطقه بخش الوار گرمسیری شهرستان اندیمشک قرار دارد مثل قلعه رزه و قلعه حسینی، یعنی در زمان صفویان ساخته شده است. (شکل ۲۱-۲۲)

قلعه کوهران

قلعه رزه

شکل ۲۱: نمونه‌ای از طاق‌های بکار رفته در قلعه کوهران و قلعه رزه اندیمشک (نگارنده، تابستان ۱۳۹۲)

قلعه کوهران

قلعه رزه

شکل ۲۲: نمونه طاق‌نماهای تزئینی بکار رفته در قلعه کوهران و قلعه رزه اندیمشک (نگارنده، تابستان ۱۳۹۲)

۱۳. پیشنهادات

با توجه به قرار گرفتن قلعه کوهران (کُهرُو) در کنار جاده اندیمشک-امامزاده احمد و چشم اندازهای طبیعی منطقه و بکرو دست نخورده بودن آن و سپس آنکه این منطقه یکی از مناطق زیارتی و سیاحتی شهرستان اندیمشک بخصوص در فصول بهار و تابستان است و سالانه افراد زیادی از این منطقه دیدن می‌کنند، همچنین با توجه به شگفتی‌های معماری که این قلعه دارد، با اقدامات حفاظتی، پیگردی‌های باستان‌شناسی و مرمت این قلعه و محوطه باستانی قلعه بردی که در جوار قلعه قرار گرفته است، قابلیت تبدیل شدن به یک مکان گردشگری در منطقه بخش الوارگرمسیری شهرستان اندیمشک را دارند و می‌تواند تأثیر فراوانی در جهت جذب گردشگری در این منطقه داشته باشند.

مراجع

۱. افشار سیستانی، ایرج، (۱۳۷۳)، «خوزستان و تمدن دیرینه آن»، چاپ اول، ج دوم، تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۲. پرونده ثبتی بنای قلعه کوهران، (۱۳۸۱)، «آرشیو اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی شهرستان اندیمشک».
۳. جلالی عزیزیان، (۱۳۶۳)، «حسن، دایره المعارف اندیمشک (۱)»، قم: انتشارات چاپ خانه نمونه یک.
۴. قلاوند، فضل‌ا... (۱۳۸۸)، «گوهری بر نیمه راه جنوب-نگاهی به اندیمشک و بخش الوارگرمسیری»، چاپ اول، اهواز: انتشارات خالدین.
۵. قلاوند، مصطفی، (۱۳۹۶)، «قلعه‌های باستانی بخش الوار- اندیمشک»، چاپ اول، اندیمشک: انتشارات اریترین.
۶. قلاوند، مصطفی، (۱۳۹۲)، «نقش سیاسی و تجاری قلعه‌های محور الوار- اندیمشک در دوره اسلامی با استناد بر بررسی و شناسایی باستان‌شناختی منطقه»، رساله کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تهران مرکز.
۷. کلایس، ولفرام، (۱۳۶۹)، «قلاع در معماری ایران در دوره اسلامی»، ترجمه علیرضا میهنی، به کوشش محمد یوسف کیانی، تهران: انتشارات سمت.

تحلیل گونه‌شناسی و ساختار معماری قلعه
کوهران (کُهرُو) اندیمشک
مصطفی قلاوند، امین علیپور، هانی خادمی
صص ۱-۱۱